

GLASNIK

AVSTR. KRŠČ. TOBAČNE DELAVSKE ZVEZE

Izhaja vsak petek

Dredništvo:
Kopitarjeva ulica 6

Naročnina znaša:
celoletna . . . K 4-
pololetna . . . K 2-
četrtletna . . . K 1-

Pesemna številka
stane 10 vin.

Št. 9.

V Ljubljani, dne 1. marca 1918.

Leto XI.

Nazadnjaštvo, ki mu ni enakega.

Dne 12. aprila 1917 so uvedli za avstrijsko tobačno delavstvo nova pravila delavskega bolniškega zavoda. Avstrijski birokratizem ni bil nikdar nič kaj prida; krono popolne nesposobnosti, nagrado neumnosti in zabitosti pa pač vsak kadilec in kadilka prisoja, o tem naj se nikakor ne dvomi, tisti birokraciji, ki vodi c. kr. tobačni monopol v Avstriji. Temu pač ne bo nihče ugovarjal. Nemčija je ravno tako zaprta svetu, kakor Avstrija, ampak tobaka, smotk in svalčic dobiš, kolikor hočeš. Cene so se sicer tudi v Nemčiji nekoliko zvišale, a dobiš svalčic po 3 fenige, kolikor le hočeš; dosti ceneje pa svalčice v Nemčiji tudi pred vojsko niso bile. Tako, kakor ga je polomil glavni ravnatelj tobačne režije, tako ga kmalu ni še niti kak avstrijski birokrat podrl, dasi je avstrijska birokracija po svoji popolni nesposobnosti v zasmeh celemu svetu in presega še kitajske mandarine, ki so vsaj svoje kite, odkar so razglasili kinezarsko ljudovlado, porezali.

Vrhunec modrosti in birokratične domišljavosti in napuha pa tvori statut delavskega bolniškega zavoda. Naravnost čudimo se, kako je to, da tega skrupuala, ki ga je odobrilo c. kr. glavno ravnateljstvo tobačne režije z odlokom izdanim dne 12. aprila 1917, ni še zbornica poslancev državnega zbora tako izdelala, kakor ta nestvor socialne postavodaje po vsej pravici in resnici zasluži.

Glede na bolniško zavarovanje se dela tobačnemu delavstvu velikanska krivica, krivica, ki se mora popraviti; v popolnem protislovju je ta statut celo s cesarjevo odredbo z dne 4. januarja 1917, na katero se delavstvo mrzeči najvišji predstojniki tobačnega delavstva čisto nič ne ozirajo in so delavstvo oropali tistih pravic, ki jih ima glede na bolniško zavarovanje drugod.

Člani bolniškega zavoda so razdeljeni v enajst mezdnih razredov, kakor tudi v drugih delavskih bolniških blagajnah, katerih bolniško zavarovanje urejajo postava z dne 30. marca 1888, postava z dne 4. aprila 1889, obrtna novela z dne 5. februarja 1907 (§114 do 130) in cesarska odredba z dne 4. januarja 1917, ne grajamo tudi določil o prispevkih, kakor tudi ne bolniščine, dasi so se delale vsled nepoznanja

statuta krivice porodnicam glede na dojniško premijo, a pustimo; to so reči, ki jih obsegajo tudi predpisi drugih delavskih bolniških blagajen, pač pa moramo najostreje obsoditi in grajati § 15 in 16 statuta, ki določata:

§ 15. Vodstvo zavoda.

Generalno ravnateljstvo ima višje nadzorovanje.

Neposredna uprava pristoji vodstvu tovarne, katero podpirajo tovarniški zdravniki in zavodov odsek (odbor).

§ 16. Odsek (odbor) zavoda.

V svrhu omenjeno v prejšnjem paragrafu obstoji širši in ožji odsek udov.

Širši odsek obsega 12 udov, kojih šest izvolijo delavci in šest določi vodstvo tovarne; njihova funkcijska doba traja dve leti.

Ožji odsek obstoji iz četvero udov, od teh voli dva širši odsek iz svoje srede in dva določi tovarniško vodstvo iz srede tega odseka. Med temi četverimi udi morata biti dva moška.

Poleg tega se na dva odsekova uda voli od delavstva, oziroma določi od tovarniškega vodstva po en namestnik. Širši odsek zavoda se vsako leto v mesecu januarju snide in se mu za preteklo leto računi zavoda predlože.

Tovarniško vodstvo in k temu letnemu zborovanju povabljeni tovarniški zdravniki pojasnjujejo posamezne uspehe in odsek izrazi na to svoje mnenje. Ta odda tudi svoje mnenje o slučajnih predlogih, ki jih stavi tovarniško vodstvo ali pa tovarniški zdravniki; more pa tudi sam staviti predloge ali izraziti svoje želje.

Taki predlogi se morejo razven drugih zadev tikati tudi premembe statuta, v kolikor je slednja mogoča v okviru zakona z dne 30. marca 1888, drž. zak. št. 33, in cesarske odredbe z dne 4. januarja 1917, drž. zak. št. 6.

Po ti letni skupščini poskrbi tovarniško vodstvo za tekoča leta namestitev in če bi se morda izkazala potreba, tudi popolnitev širšega odseka.

Izven letne skupščine se vrše seje širšega odseka tudi v krajših presledkih (n. pr. četrtletno), če se zato potreba izkaže; taka potreba nastane tudi takrat, kadar udje zavoda hočejo povedati svoje želje posredovanjem odseka ali se hočejo podučiti o gospodarstvu zavoda.

Povrh tega se sklicujejo udje odseka v nujnih, posebno važnih zadevah, ki zahtevajo odsekov posvet.

Ožji odsek se udeležuje tekočih upravnih poslov pri zavodu in je posebna njegova naloga v tem, da si nikdo neopravičeno ne prilasti dohodkov iz zavoda; ta oddaja pri podaljšanju bolniščine svoje mnenje.

Dva uda ožjega odseka imata izmenoma sozaklep zavodove blagajne, in sicer tako, da ima jeden ud zaklep v prvi polovici, drugi ud pa v drugi polovici upravnega leta; ti udje se tudi udeležujejo pregleda (škontracije) blagajne in sopedpisujejo bolniške konsignacije in račune.

V ožji odsek se privzame tudi jeden od delavcev, ki so od tovarniškega vodstva nameščeni kot bolniški očetje.

Ta ima v prvi vrsti nalogo, da obiskuje zbolele ude in posreduje pri občevanju tovarniškega vodstva z zdravniki in udi zavoda ter sploh oskrbuje vnanje posle zavodove.

Bolniški očetje se pritegnejo, v kolikor so za to zmožni, k pisarniškim in računskim poslom zavoda.

Zdaj pa primerjajmo tista določila postav in odredb, ki urejajo obrtne bolniške blagajne (tovarniške) z določili statuti delavskega bolniškega zavoda.

»Obratne bolniške blagajne« so tiste bolniške blagajne, ki se ustanavljajo za zaposlenke večjih obratov in se pri njih vpoštevajo postavna določila o notranjih uredbah okrajnih bolniških blagajen: Podjetnik plača vsaj tretino prispevkov, pravice bolnikov se ne smejo kratiti pod postavno najnižjo mero. V upravne odbore se morajo pripustiti delavcem dve tretini glasov.

Bolniške blagajne vodijo povsod drugod, samo v tobačnih tvornicah ne, blagajniška načelstva, katerih poslovanje nadzorujejo nadzorstva. Načelstvo in nadzorstvo voli občni zbor (glavna skupščina), katero tvorijo vsi člani ali pa njih delegati; odposlanci. Če preseza število članov, se morajo voliti odposlanci. V nobenem slučaju se ne sme dovoliti delodajalcem nad tretino glasov.

Prijatelj: sedaj pa še enkrat preberi, kakšne pravice pa ima v bolniškem zavodu tobačni delavec, tobačna delavka, v primeri z drugimi delavci! Ali te ne polije rdečica sramu, ker ti tvoji najvišji škrici, ki so svojo popolno gospodarsko

nesposobnost v sedanji vojski pokazali, ne dajo niti tistih pravic, ki jih ima delavstvo drugod. Višje nadzorovanje si je pridržalo generalno ravnateljstvo; neposredna uprava pa pristoji vodstvu tovarne, katero podpirajo tovarniški zdravniki in zavodov odsek (odbor). Drugod delavci sami upravljajo, oziroma razpolagajo z dvema tretinama glasov v načelstvih in v nadzorstvih bolniških blagajen v tistem razmerju, kakor jim tudi denarno prispevajo.

In modrost odločbe o širšem in ožjem odseku udov! V širši odsek izvolijo delavci šest udov, šest jih pa določi vodstvo tovarne. Pravih delavskih zastopnikov je torej samo polovica. Ta širši odsek je nekaj občni zbor zavodov, ki se snide vsako leto meseca januarja. Na tej seji se sme oddati mnenje, staviti predloge in izraziti svoje želje. Širši odsek pa voli iz svoje srede: toraj v svoji celoti, dva uda, dva pa določi vodstvo tovarne. Ta ožji odsek je nekako načelstvo zavoda, ki sme povedati, kako da misli, kadar gre za podaljšanje bolnišnice.

Pravic torej delavstvo v bolniškem zavodu nima nobenih; določila in štatuti popolnoma nasprotujejo ne samo duhu, marveč tudi črki moderne socialne postavodaje glede na zavarovanje delavcev. Delavci so popolnoma prepuščeni v zadevah svojega zdravja zdravnikom, bolniškim očetom in tvorniškem vodstvu. Vemo, da se lahko zdravnik moti, vemo kako da se zarije delavcu sovražni fiskalni duh celo v take bolniške zavode, v katerih delavci sami gospodarijo: tembolj mora fiskalni duh vladati v takem zavodu, kjer ima glavno besedo birokrat, ki se seveda boji, da bi ne dobil z Dunaja kakega nosu, če bi ne skoparil in kratil delavcem tam, kjer bi to ne smelo biti. Delavec: dve tretini prispevaš bolniškemu zavodu, erar prispeva eno samo tretino; zato si je pa pridržal vse pravice: delavec pa lepo molči, plačuj in ne imej nobenih pravic!

Vse postave, ki govore o delavskem zavarovanju, tudi določilo, da razsojajo razsodišča v sporih, ki nastanejo med vod-

stvom zavodov in člani. Postava o delavskem bolniškem zavarovanju določa: »Spore o zahtevkih, ki tičejo bolniško zavarovanje, odločuje razsodišče, ki se ustanovi pri vsaki bolniški blagajni. Na razsodišče se morajo pošiljati vse pritožbe o dovoljenih podporah, o njih začetku, dobi in višini; dalje pritožbe o kazenskim potom zvišanih prispevkih radi simulacij. Te pritožbe se morajo vlagati 14 dni potem, ko se je dostavilo odločilo načelstvu blagajne. Tožbe in pritožbe, sploh vsi dopisi blagajnam so proste kolka. Tožbe se vložijo ali pismeno, ali pa ustmeno. Proti razsodbam razsodišč ni dopustna nobena pritožba več.

Socialno misleče tobačno delavstvo ljubeče glavno ravnateljstvo c. kr. tobačne režije seveda razsodišč ne privoščiti. Popolnoma milosti in nemilosti birokracije je tobačno delavstvo izročeno.

Čas je, da bi tudi že enkrat nekaj modernega zraka zavelo v tiste zastarele pisarne glavne direkcije tobačne režije, ki ga povsod polomi, kjer nastopi.

Iz Idrije.

Prav zadnji čas je že, da se kaj ukrene. Delavstvo se je že izreklo, da se hoče rešiti tujega uradništva, s katerim ne more v materinščini občevati, katero skrbi po mačehovsko zanj in mu dela le sitnosti na vseh koncih in krajih. Kakšna je aprovizacija in koliko zaslužimo, ste brali v zadnji »Naši Moči«. Z živežem, katerega dobimo pri aprovizaciji, ni mogoče shajati, zato ga je treba iskati pri kmetih, kateri še kaj ima, tak kmet se pa, če greš 10 do 12 in še več ur daleč, že tudi težko dobi; v enem dnevu obhoda ni govora, zato si je delavstvo z dopusti pomagalo. Da bi pa resnično morali gladu poginiti, so začeli še dopuste omejevati, da ne moreš po živež. Sedaj omejitev dopustov, dasi je prav brez škode rudniku, če bi se nadalje delili! Kaj hočejo s tem? Človek mora misliti, da hočejo, da gladu poginemo, ali hočejo, da postanemo tatovi, da vzamemo v bližini

dati, tako sem bil nesrečen. Tožiti sem zopet pričel pred sobo Aleidis, plakal sem pod drevesi, hodil sem pod obokanimi hodniki; vse zaman: obsojen sem bil; sodba se je že izvedla: svojo sestro Aleidis sem izgubil.

Zvečer sem sedel na trati, tam, kjer sem se z njo večkrat igral. V živih slikah so se v mojem duhu predstavljali moji spomini. Kako sem trpel! Zdelo se mi je, kakor da se hoče vsako veselje za vselej od mene posloviti, ali če zadnjič objameš prijatelja, katerega ne boš več videl.

Onesvestil sem se; pozabil sem vse in zaspal. Dolgo sem moral spati, ker so mi udje zamrli, ko sem se zopet prebudil. Star sluga je stal pred menoj, ko sem se zopet prebudil: šestdesetletni orožni hlapec Roger, ki me je najmanj sovražil in me, saj zdelo se mi je tako, usmiljeno gledal.

»Ustani, Bernard,« mi poreče, »nekaj ti povem.«

Ustanem, se mu približam in poslušam. »Bernard, nekaj strašnega se proti tebi kuha. Zdi se, da si storil zločin. Nekateri trde, da si nekaj med kmeti govoril, kar bi lahko našo gospico osramotilo. Strašno se take besede kaznujejo.«

tistemu, ki še kaj ima, ali hočejo, da zamudimo brez dovoljenja, ker smo pod vojaško upravo, ter nas s tem lahko proglašajo za dezertarje, upornike in izdajalce domovine in s tem nam nakopljejo še kaj gorja. Živeža nam ne dajo, možnosti, da bi si ga šli iskati, tudi ne — kaj torej hočejo? Se hočejo s tem morda maščevati? — G. državni poslanec Gostinčar, gospodje poslanci Jugoslovanskega kluba, pomagajte nam! Prosimo Vas, rešite nas takega uradništva!

Razmere v idrijskem rudniku.

Interpelacija poslanca Gostinčarja in tovarišev na Nj. eksclenco gospoda ministra za javna dela v zadevi rudarskih razmer v Idriji.

Delavstvo v Idriji se nahaja v obupnem položaju, namesto da bi se mu pomagalo, se mu pa pod pretvezo zboljšanja razmere slabšajo. Kaj koristi, če se zviša množina moke rudarju z družino 3 otrok za 2 kilograma, če se mu pa na družino vzame na vsako osebo en kilogram. Toraj mož dva kilograma več, družina štiri kilograma manj, to je torej še vedno dva kilograma manj že od tako majhne množine. Žival skrbi za svoje mladiče, trpi raje sama glad, da zadosti prehrani mladičev, človek gotovo ne bo storil drugače. Toraj kar dobi mož, dobi družina in kar se pa vzame družini, se vzame tudi možu. Da bi delavci slabše ravnali s svojimi otroci kakor živali, tega se vendar ne more zahtevati od njih. Ako se hoče odpomoči, naj se nakaže tudi družini večja množina moke. Pripoznana 50 odstotna doklada se je zopet pretvorila kakor zadnja 125 odstotna in sicer obe na škodo delavcev. Za prvo kakor drugo zahtevajo, da se izplača, kakor je bilo prvotno sprejeto v državnem zboru. Ponavlja pa delavstvo zopet zahtevajo, da se normalna dnina 125 odstotkov zviša in uredi.

Dekleta in dečki, otroci rudarjev, stari nad 14 let, so med vojno postali brez posla. Posebno dekleta so se preje ukvar-

Henrik Conscience:

Hugon pl. Craenhove.

Povest grofa Hugona pl. Craenhove in njegovega prijatelja Abulfaragusa.

Grof Arnold je vzdihnil in rekel:

»Stori, kar hočeš!«

Brez moči sem se zgrudil na tla. Pričel sem plakati, kar so tudi v sobi slišali. Abulfaragus je odprl vrata, stopil pred me in se mi liki vrag režal, ko je videl, koliko da trpim. Smejalo se je, ko je odhajal po hodniku; nato je pa zakričal, da se je v cellem gradu slišalo. In odpirali ter zapirali so vrata, sluge so letali sem in tja; zdelo se mi je, da ljudje nekaj hitro delajo. Zaslutil sem, da me nameravajo od Aleidis ločiti. Poskočil sem in hitro tekem v sobo, kjer se je še pred kratkim nahajala moja sestra. O, Albert! Vrata so bila zaklenjena. Klical sem, tresel vrata, da so mi roke krvavele: nihče drugi mi ni odgovoril, kakor le odmev mojega lastnega glasu. Obupan s smrtjo v prsih sem, kakor blazen, letal po cellem gradu: vse stolpe sem preiskal, pri vsakih vratih sem vprašal za Aleidis: tiho in zaprto vse. Ni mogoče pove-

Svojo sestro Aleidis naj bi bil sramotil? O, Albert, kriva obdolžitev me je uničila. Obupno in besno sem vzkliknil, si ruval lase iz glave in se obnašal kakor da bi bil znorel. Stari vojak mi je segel v roko, da bi me bil pomiril in je nadaljeval:

»Bernard, ali poznaš Abulfaragusa? Li ne znaš, da zna strup in žolč izkuhati iz medu? Li veš, da je bodalce v njegovih rokah le igrača in da mu peklnski duhovi služijo? Si li bil kedaj v podzemeljskih grajskih prostorih? Vse to ti grozi! Beži! Odprl sem ti tajna vrata; jarek lahko prebreds. Pojdi, tvoj zločin je sicer velik, a premlad si še, da bi moral strašne...«

V tem trenutku je zalesketalo rume no Abulfaragusovo oko za nekim drevesom, vojaku so takorekoč zmrzile besede, tresel se je, ko je odhajal.

Ne umevam, kaj da se je potem zgodilo z menoj: oči so se mi sukale, drevesa in stolpi so plesali okolu mene, usesti sem se moral, da nisem padel. Potrlo me je moje trpljenje: top sem ostal nekaj časa, ne da bi bil kaj čutil, končno sem se zopet zavedel. In spomnil sem se besedi, ki jih je bil govoril stari vojak: s trupom napolnjene meni namenjene čaše in proti mojim

jala s čipkarstvom, kar so sedaj radi pomanjkanja sukanca morale popolnoma opustiti ter so navezane le na očetov zaslužek. Rudarji žele, da se jim prizna tudi za njih nad 14 let stare otroke kaka doklada, dokler nimajo zaslužka, da se jim olajša prehrana in vzdrževanje.

Izplačila naj ostanejo še v naprej, kakor so bila doslej na 14 dni. Ako pa to v resnici ni mogoče, naj se pa vsaj pri predujmih opuste odtegnitve (Abzüge), za katere delavstvo zahteva, naj se natančno vpišejo, da bode vsaj vpogled, zakaj se je odtegnilo.

Pri akordih naj se ne plačuje pod normalno dnevno. Nad vse krivično je, da se pri napravi akorda ne upošteva delavčeve volje. Uradnik naredi po svoje, o kakem ugovoru ni govora. Vsi jamski uradniki ne razumejo slovenskega jezika, torej se ni mogoče sporazumeti. Istotako ne razume slovenskega jezika g. dvorni svetnik Billek in vsled tega tudi ne more občevati naravnost s posameznimi rudarji. Te razmere so skrajno nezdrave in za podjetje odločno škodljive, ter je skrajni čas, da se odpravijo.

C. kr. rudniška uprava naj skrbi rudarjem tudi za potrebno obleko in obutev, to pa po cenah, katere zmore rudar.

Tudi postopanje z rudarji od strani uradništva je postalo med vojsko nezno. Osobito g. dvorni svetnik meni, da mu je nasproti delavstvu sedaj v vojnem času vse dovoljeno. Zato mu delavstvo iz srca želi že zasluženi pokoj.

Kjer ni pritožbe, ni pravice in pravičnosti; kjer pa tega ni, raste in gospoduje nasilstvo in krivica, poleg teh pa revščina. In tako je sedaj v Idriji.

Podpisani vprašajo:

Ali hoče Vaša ekscelenca vpoštevati zgoraj navedene želje rudarjev v Idriji?

Ali hoče Vaša ekscelenca ukreniti vse potrebno, da pridejo v Idrijo uradniki, vešči slovenskega jezika?

Ali hoče Vaša ekscelenca zaukazati, da se v Idriji z rudarji in drugimi delavci človeško postopa?

prsam namerjena bodalca so se lesketala pred mojimi očmi. O, Albert; takrat sem šele čutil strah pred smrtjo; zbal sem se in se poprijel zadnjega sredstva, s katerim me je vojak tolazil.

V mraku sem se splazil pod drevesi proti tistemu delu zidu, kjer so bila mala vrata odprta: še nekaj korakov in pridem tja! To me je zopet okrepilo in osrčilo ter potolažilo, da grdega Abulfaragusa ne bom več videl, a nebo je drugače sklenilo... Pred vratci je sedel Abulfaragus! Obstal sem, kakor da bi me bil kdo nepričakovano udaril; glava se mi je pobesila na prsi: vedež je pa ustal in se mi približal, še prej, kakor sem to zapazil. Čutil sem, da so prijete njegove koščene roke moje roke; z nenavadno nežnostjo me je nato nagovoril:

»Bernard, mladi moj prijatelj, nesrečen si. Obdolžuješ v svojem srcu Abulfaragusa, kaj ne?

»Da, da,« zakličem, »upravičeno te dolžim. Liki zli duh si me vedno preganjal, zdaj morebiti zopet kuhaš na tvojem ognjišču strup, ki naj bi me usmrtil.«

Trpko se je vedež zasmehljaj. Nekaj časa molči, nato zopet vpraša:

Daj nam danes naš vsakdanji kruh.

Glasiło milijonarjev, dunajska »Neue Freie Presse« je objavila sledeči veleznimiv, silno resen članek:

List za kruh predstavlja izkaznico, ki jo izstavi oblast. Tistemu, ki jo prinese, gre pravica, da dobi določeno množino živil, če država, kar obeta, ne drži; ako dolžnosti, katere je prevzela, ne more izpolniti, postane njena prehranjevalna politika nesposobna: napravi bankerot. Z resnimi grožnjami, da nas kaznuje z denarjem in s svobodo, nas je prisilila, da smo prepustili preskrbo njej. Razmerje med vlado in kosumentom ni prostovoljno, ampak usiljeno, zapovedalo se je potom sile odredb; varuje jo strah pred policijo in kriminalom. Država je zahtevala najstrožje podaništvo v zaupljivih podrobnostih gospodinjstva: vsakemu posamezniku je odtehtala kruh, moko in mast. Če takih omejitev ne more vzravnati tako, da bi nas obvarovala lakote, mora pripoznati, da se je prevzela in da presega enakomerna razdelitev žitnih zalog letine njene moči. Država tega ni mogla izpeljati. Zmote v posameznih ukrepih, pomote v osebah, slučajnosti vremena in kar se sicer pravi, ne zadošča, da se opravičijo sedanje krize glede na politiko prehrane. Živimo v dobi, kateri se mnogokrat očita, da se zmožnosti prenostransko izobrazujejo in izkoriščajo. Medicinska veda vzgaja učenjake in zdravnike skoraj za vsako obliko bolezni; tudi na gospodarskem poprišču se ločijo poklici. Država tudi v mirnih časih ni imela veliko stika s politiko prehrane, če ne upoštevamo visokih carin in težav, ki so jih delali pri uvozu živine: grehi draginje. Izbruhnila je vojska; pozno, zelo pozno, počasno so odpravili carino na žito, ko ni bilo že več mogoče žita uvažati, ker so tuje države izvoz prepovedale. Trgovci bi bili gotovo dovolj previdno postopali, a o kaki previdnosti ni bilo pri državi niti sledu opaziti. Lahkomišljeno se

»Bernard, ali si slišal, kaj da sem danes zjutraj grofu Arnoldu rekel?«

»Slišal sem,« mu v solzah odgovorim, »kako si me obrekoval in prosil moje obsojbe na smrt.«

»Drugega nisi slišal, Bernard,« je vedež še enkrat vprašal.

Preplašiti sem nameraval svojega nasprotnika, zato sem se hlinil, kakor da sem nekaj od njegove strašne skrivnosti čul; trpko sem odgovoril:

»Da, še več sem slišal; — a nikdar bi se ne drznil, da bi kaj povedal, kar vem, in še manj, kar slutim. Grof Arnold je moj dobitnik.«

Molku, ki je tem besedam sledil, sem se izredno čudil. Abulfaragus je postal še trpkejši, kakor sem bil sam: pobesil je oči v tla in je bolestno vzdihoval.

Ko je zopet dvignil glavo, me je skoraj proseče pogledal rekoč:

»Bernard, dete moje. O meni misliš, da sem slab človek, ne li? Če bi ti le vedel, kaj in zakaj da delam? Če bi znal, zakaj te sovražim, ko na tem svetu nisem storil še nikomur nič zalega; o, Abulfaragus bi se ti smilil: o, gotovo, ljubil bi ga, ker tvoje srce je plemenito in čisto.«

je delalo naprej tja v en dan; nič niso pomislili, kaj da pomenjajo krmila v taki vojski in brez želje, da bi bili olajšali nakupičenje zalog potom kupčije z drugimi narodi. Krmila nam dajo mleko, ki varuje proti vedno večji umrljivosti otrok, dalje preskrbe mast in meso. Država, ki je te napake zagrešila, je pa vseeno mislila, da more ljudstvo prehraniti, a ne more ga.

Država se ni nič naučila; pogrša stoletna izročila trgovine, nima ljudi, ki žive skupno s proizvajalci, ki jim zaupajo in katerih se kmet ne boji, da bi se njegov pridelek uporabil tudi za davčno polo. Veliki gospodje na Dunaju z visokimi čini, naslovi in redovi seveda ne znajo, kaj da pomenja v njegovi vasi kramar; če bi bil kdo tako predrzen in bi trdil, da ni nikdar odpovedala skozi stoletja izvedena politika prehrane, bi ga le ošabno umalopostevali, a graja raznih korporacij se ne odvrne tako lahko. Nimamo dovolj moke in kruha, ker se država ni pravočasno preskrbela z neobhodno potrebnimi gnojili. Fosforne kisline so dobili kmetje le 15 do 20 odstotkov tiste množine, kakor v mirnih časih pred vojsko! Pred vojsko so rabili kmetje približno en milijon meterskih stotov, zdaj pa dobe 100.000 meterskih stotov gnojil: desetkrat manj, kolikor so dobivali v mirnih časih. Polja že štiri leta niso dovolj pognojena. Ker primanjkuje krme, seveda manjka tudi naravnega gnoja; prehranjevalna politika pa seveda ne nadomesti, kar manjka umetnega gnoja, a še to malo, kar se je preskrbelo, ni prišlo vedno pravočasno in se ni pravilno razdelilo. Seveda: naša prehranjevalna politika se ni nikdar pečala s podrobnostmi; nikdar ni premišljala, kako žito raste in kako se izpremeni v kruh in v moko. Nebo je moralo skrbeti, da so razpolagali jeseni ali v zgodnji spomladi, ko se zemlja obdeluje, z železniškimi vozovi, da so prepeljavali umetna gnojila tja, kamor spadajo.

Ugovor, da se polja slabo gnoje vsled vojske, ne drži. Dušika ravno vsled potrebščin armade veliko več proizvajajo kakor včasih, nobenih težav bi ne bilo, če bi bili od preobilice, s katero razpolagajo, večjo množino napolili na polja in na travnike. Kaj bi govorili o krivdi posameznikov, če pa ves sistem ne zadošča in škoduje prebivalstvu. Zima se bliža koncu, kmalu se prične obdelavati polje. Ali bodo polja in travnike zopet slabo obdelali, ker ne bo umetnih gnojil in ker bo seme prepozno dohajalo, ali bo pa pokvarjeno? Preskrba po državi, ki naj bi nas, kakor so najširše ljudske plasti upale, varovala pred pomanjkanjem, ki naj bi zagotovila enakomerno razdelitev in naj bi pomnožila pridelke, je odpovedala.

× × ×

Zanimiv je ta članek še posebno zato, ker iznova dokazuje, kar je itak že davno znano, da jo je birokracija pri nas v prehrani popolnoma polomila. Polomil jo je ruski činovnik, ki je rodil boljševeke, blamiral se je v sedanji vojski še posebno avstrijski činovnik, ker je podvzel stvari, ki jih čisto nič ne umeva. Posledice: počasno umiranje ljudi, posebno otrok, vsled lakote! Take bede, revščine in pomanjkanja, kakor to trpimo v Avstriji, ni nikjer... Izvajanja glasila dunajskih milijonarjev le

potrjujejo staro, že itak znano resnico. Čas bi že bil, da se naša zastarela birokracija modernizira: to je pa le mogoče po poti demokratiziranja naše javnosti. Zasedli smo skoraj celo Rumunijo, velikanske zaloge živil smo zaplenili v Italiji, strada se pa še huje kot poprej... Klobuk doli pred avstrijsko birokracijo.

Francoska rudarska postavodaja.

Nizozemski generalni konzul v Parizu je poročal o politiki francoske vlade glede na rudarsko postavodajo. V Franciji so se v zadnjih osmih letih prošnje za podelitev rudarskih koncesij zelo pomnožile. O podelitvah je pa obstajalo toliko predpisov in predlog, nazori so si tako nasprotovali, da vlade sploh niso več podeljevale koncesij. Vojska je tudi tozadevno položaj izpremenila. Desplas in Loucher sta nedavno predlagala izpremembo. Predvsem je šlo za vprašanje: Sme li država dovoliti, da smejo njene zaklade zasebniki izkoriščati, ne da bi ji prinašali dobiček? Postava iz leta 1791 je o tej zadevi zelo jasno in krepko izjavila: Rudniki morajo ostati ali postati last naroda. Sledila je postava leta 1840. Francoski socialisti trdijo, da je dal Napoleon I. postavi reakcionarni značaj, ker je sovražil revolucijo. Postavo so takole tolmačili: »Kakor hitro postavne kak rudnik zasebna lastnina, ne sme imeti država nobene koristi in se ne sme vmešavati v obrat. Last rudnikov je popolnoma enaka drugi lastnini.«

Praktično je še vedno v veljavi zakon iz leta 1810, a dejansko nikogar več ne zadovoljuje. Splošno se pa v Franciji sodi, da so ta načela zastarela. Težavno je pa bilo ustvariti na tem polju novo postavo, ker so v zadnjih letih predložili 24 tozadevnih predlog. Sicer so med tem časom potom javne dražbe podelili kako koncesijo, a dobil jo je le tisti, ki je obljubil državi največ ugodnosti, a tako postopanje smatra država zdaj za nesposodno.

Minister Desplas je uvedel 3. avgusta 1917 novo politiko. Zbornica je 11. septembra sklenila, da morajo lastniki rudnikov skleniti pogodbo, ki obsega sledeče točke:

1. Koncesije in rudnike upravlja država; po postavi iz l. 1910 bi se bil rudnik izročil prosilcu brezplačno za vse čase, a zdaj se da le v najem.
2. Država je sodeležna dobička, ki presega 60 odstotkov; polovica vsote, katero dobi država, se porabi v korist delavcem, druga polovica pripade državnemu zakladu.
3. Rudniki se dajo v najem za 75 let; odkupijo se lahko po 30 letih.
4. Plače delavcem določi mešana komisija ravnateljstva in zastopnikov delavstva.
5. Čez 5 let dobe odposlanci delavstva in ravnateljstva v upravnem svetu mesto.

Minister Desplas je odstopil. Njegov naslednik Loucheur je izjavil, da bo sledil svojemu predniku, a da zasebne iniciative noče ubijati, marveč jo bo pospeševal. Rekel je: 1. Delež, ki ga dobi država, se mora pri večjem dobičku zvišati. 2. Najemniki bodo vse poizkusili, da zaslužijo,

kar le morejo, v rudnikih. Nadzorovati hoče zato kopanje rude. 3. Poleg tehničnega nadzorstva bo država /tudi finančno nadzorstvo izvajala tako, da nastavi ali vladnega komisarja, ali se pa z deleži udeleži podjetja.

× × ×

Prav bi bilo, da bi tudi v Avstriji lastnikom rudnikov gledali bolj na prste kot dozdej.

Okno v svet.

Zvišane oskrbovalne takse v občnih javnih bolnicah na Kranjskem. Glasom razglasa c. kr. deželnega predsednika v vojvodini Kranjski z dne 13. decemb. 1917, št. 36.846, dež. zak. št. 59 iz l. 1917., so se dogovorno s kranjskim deželnim odborom določile oskrbovalne takse v javnih bolnišnicah na Kranjskem, počenši s 1. januarjem 1918 do nadaljnjega za osebo in dan sledeče:

Ime bolnišnice	Oskrbovalna taksa					
	I.		II.		III.	
	K	h	K	h	K	h
Deželna bolnica (s porodnišnico) v Ljubljani	15	—	10	—	5	—
Cesarja Franca Jožefa I. obč. bolnica v Krškem	—	—	8	—	4	—
Cesarice Elizabete žens. bolnica v Novem mestu	12	—	8	—	4	—
Cesarja Franca Jožefa I. distriktna bol. v Postojni	—	—	8	—	4	—

Oskrbovalna taksa za kranjsko deželno blaznico na Studencu. Dogovorno s c. kr. deželno vlado v Ljubljani se je glasom razglasa dežel. odbora vojvodine Kranjske z dne 21. decembra 1917, št. 14.856, dež. zak. št. 60, oskrbovalna taksa v kranjski deželni blaznici, pričeni s 1. januarjem 1918 do nadaljnjega za osebo in dan določilo sledeče:

Oskrbovalna taksa I. razreda na 12 K, II. razreda na 8 K, III. razreda 4 K.

Bankovci in draginja. Na občnem zboru Avstro-ogrške banke je nedavno govoril o bankovcih bivši guverner Popovics. Izvajal je med drugim: Kakor določajo pravila banke, bi se morali bankovci do 40 odstotkov vrednosti pokrivati v zlatu ali srebru. To določbo je razveljavila že začetkom vojske cesarska odredba: brez kritja so jih smeli natisniti; koncem leta 1914 so jih natisnili do 5 tisoč milijonov, koncem leta 1915 7 tisoč milijonov, koncem leta 1916 10 tisoč milijonov in koncem leta 1917 18 tisoč milijonov kron. Kako to dejstvo vpliva na gospodarsko življenje. Papirnati denar se uporablja za plačila doma. Lastnik bankovcev v inozemstvu gleda na to, da si dobi za papir mednarodni denar, posebno zlato ali srebro; zato pošlje avstrijske bankovce v Avstrijo, da jih zamenja za zlat ali srebrni denar. Avstrijski denar, ki kroži v inozemstvu, se zato vedno vrača v Avstrijo. Trgovec v inozemstvu rad nekaj izgubi, da dobi srebrni ali zlati denar, ker se vrednost bankovcev v mednarodnem prometu vedno menja. Razloček med vrednostjo denarja v zlatu ali srebru označujemo z besedami agio ali disagio. Reče

se n. pr. cekini v vrednosti 100 kron imajo agio 2 kroni, ker so vredni toliko, kolikor so vredni bankovci 102 kron. Agio se je v vojski strašno zvišal. Cekini po 10 kron so se prodajali za 35 kron in višje. Glede na vrednost denarja je velike važnosti tudi trgovinska bilanca. Čimveč se uvažja, tem več zlata gre v inozemstvo; bankovcev ne sprejemajo radi in se kmalu vrnejo nazaj; devalacija se tako stanje imenuje: denar izgublja svojo vrednost. Izgled: Avstrija dobavlja v vojne namene razno blago. Medtem, ko so prej potrebovali za blago, ki je stalo 100 mark, 117 kron bankovcev, se plača zdaj za 100 mark vredno blago 155 kron. Seveda se zato blago tudi v tuzemstvu podraži. Bankovci nimajo več tiste nakupovalne sile kot preje; depretacija bankovcev se pravi temu. Ker so bankovci poplavili (inflacija) trg, so se doma nakupičili in so doživeli že tako disagio, kakršno n. pr. v času Napoleonovih vojsk. Posledica: strašna draginja.

Slašičarne so zaprli v Franciji. »Figaró« je poročal, da je zato postalo brez posla 80.000 oseb, vsled česar mora plačati država 180 milijonov frankov odškodnine.

Izdajatelj Fran Ullreich, Dunaj. — Odgovorni urednik Mihael Moškerc. — Tisk Kat. Tiskarne.

Pristopajte k Jugoslovan. Strokovni Zvezi!

Ustanov. l. 1893.

Ustanov. l. 1893.

VZAJEMNO PODPORNNO DRUŠTVO V LJUBLJANI

registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Dovoljuje članom posojila proti poroštvu, zastavi življenjskih polic, posestev, vrednostnih papirjev ali zaznambi na službene prejemke.

Vračajo se posojila v 7 $\frac{1}{2}$, 15 ali 22 $\frac{1}{2}$ letih v odsekah ali pa v poljubnih dogovorjenih obrokih.

Kdor želi posojila, naj se obrne na pisarno v Ljubljani, Kongresni trg št. 19, ki daje vsa potrebna pojasnila.

Zadruga sprejema tudi hranilne vloge in jih obrestuje po 4 $\frac{1}{4}$ %.

Društveno lastno premoženje znaša koncem leta 1915 519.848,40 kron. Deležnikov je bilo koncem leta 1915 1924 s 15.615 deleži, ki reprezentujejo jamstvene glavnice za 6,089.850 kron.

Gospodarska zveza v Ljubljani

ima v zalogi

jedilno olje, čaj, kakor tudi vse drugo specerijsko blago.

Oddaja na debelo!

Za Ljubljano in okolico je otvorila

mesnico

v semenišču v Šolskem drevoredu kakor tudi

specerijsko trgovino

na Dunajski cesti št. 30.

Kdor pristopi kot član h „Gospodarski zvezi“, dobi izkaznico, s katero ima pravico do nakupa v mesnici in trgovini.